

Dan zal hij leven

‘Dan zal hij leven’ hebben we deze Paascyclus genoemd, denkend aan de woorden van Jezus aan het einde van zijn leven: Wie zich aan zijn leven vastklampt, verliest het, wie zijn leven prijsgeeft in deze wereld zal het behouden voor eeuwig leven (Joh 12:25).

Met die woorden wilde Jezus niet zeggen, dat het leven niet waardevol is, maar dat er dingen zijn die nog waardevoller zijn dan het leven.

Voor Jezus was de boodschap die hij bracht waardevoller dan het leven. Aan die boodschap heeft hij vastgehouden tot het einde toe, hoe moeilijk dat soms ook was, hoe alleen hij zich soms voelde.

Leven is steeds kiezen: wat is belangrijk voor me, wat is minder belangrijk.

We zeggen vaak dat we iets belangrijk vinden, maar in momenten van zwakte kiezen we voor iets anders. Dat andere is dan, op dat moment, kennelijk toch belangrijker.

Zoals Petrus die avond toen hij zich vastklampte aan het leven en Jezus verloochende. Toen hij dat beseftte moest hij vreselijk huilen.

Mensen uit één stuk staan voor wat ze belangrijk vinden; bij hen vallen zeggen en doen samen.

Kiezen is een belangrijk thema in het boek ‘De vergelding’ van Jan Brokken, een beschrijving van een drama dat zich in 1944 afspeelde in Rhoon, een dorp onder de rook van Rotterdam. Jan Brokken, die na de oorlog in Rhoon is opgegroeid, vertelde erover op 10 maart in het programma Kunststof TV.

Het boek begint met een 14-jarig meisje uit Rhoon dat uitgaat met een Duitse soldaat. Waarom begon je met dat meisje? vroeg de presentator aan Jan Brokken. Omdat zij dezelfde leeftijd had als Anne Frank, antwoordde hij, maar zij kon keuzes maken en Anne Frank kon dat niet.

Op de late avond van 10 oktober 1944 lopen dat meisje en haar zus met hun vriendjes, Duitse militairen, over de dijk naar huis na een avondje stappen. Zij zien in het stikgedonker de stroomkabel niet die schuin over de weg hangt, kennelijk gesaboteerd. Een van de militairen, de vriend van het meisje, en langer dan de anderen, loopt tegen de kabel op en overlijdt.

Het meisje zelf wordt ook geraakt door de kabel, maar kan nog tijdig worden losgetrokken.

De Duitsers zijn woedend, en arresteren meteen zeven meest jonge mannen uit de buurt.

Als de burgemeester van Rhoon hoort wat er is gebeurd, schrikt hij vreselijk.

Maar hij doet niets, kon dat ook niet, zegt Brokken, omdat het deel van het dorp waar het drama heeft plaats gehad sinds enkele jaren onder de gemeente Rotterdam viel.

Maar als hij dapper was geweest, had hij misschien toch geprobeerd om wat te doen voor die mensen. Later bleek dat de burgemeester geen Duits sprak en zich daarvoor schaamde. Misschien is dat wel een reden geweest waarom hij toen niets heeft gedaan.

De vader van een van de gearresteerden, een gegoede boer, komt wel in actie.

Met twee vetgemeste varkens weet hij zijn zoon vrij te kopen. Ook de enige nog niet volwassene, een jongen van 16 jaar oud, wordt vrij gelaten.

Dan worden de gearresteerden overgebracht naar de plek op de dijk waar alles gebeurd is, vóór de plaatselijke vlasfabriek, om daar geëxecuteerd te worden.

Kort voor de executie wordt in de plaats van de vrijgekochte jongeman een ander gearresteerd. Was de vader daarvan al op de hoogte toen hij zijn zoon vrijkocht?
Brokken weet het niet zeker.

Dan worden de gevangenen gefusilleerd; hun huizen en bezittingen worden in brand gestoken. De nabestaanden hebben niets meer over dan hun verdriet.

Na zo'n verhaal vraag je je onwillekeurig af 'Hoe zou ik gehandeld hebben in de plaats van die mensen?'

- Wat zou ik gedaan hebben als ik dat 14-jarig meisje was;
- of de burgemeester?
- Zou ik zo'n stroomkabel saboteren? En ben ik daarmee verantwoordelijk voor de dood van de mensen die zijn gefusilleerd? Of zijn alleen de Duitsers daarvoor verantwoordelijk?
- Wat zou ik gedaan hebben als ik een zoon had die door de Duitsers was gevangen genomen? Zou ik hem vrijkopen, ook als ik vermoedde, of misschien wel bijna zeker wist dat een ander zijn plaats zou moeten innemen?

Het zijn vragen om je geweten te scherpen;
moeilijke vragen om daar een eerlijk antwoord op te geven.

Eén stukje van het verhaal heb ik nog niet verteld.

Toen de gearresteerden stonden te wachten op hun executie, kwam de directeur van de vlasfabriek naar buiten. Hij stapte op de commandant van de Duitsers bij het vuurpeloton af en zei: 'Herr Oberleutnant, dit kunt u niet doen, deze mensen hebben helemaal niets misdaan, die ga je toch niet doodschieten!'.
Waarop de commandant hem beval om naast die mannen te gaan staan.
Ook hij is geëxecuteerd.

Vreselijk en prachtig.

Vreselijk dat zo iets kan gebeuren, prachtig dat iemand de moed heeft om voor anderen op te komen, tot aan de dood toe.

Afgelopen zondag hebben we in de Ekklesia de film 'Son of Man' bekeken, een film uit 2006 over het leven van Jezus. Misschien hebben sommige van jullie hem wel gezien.

De film speelt zich af in het Zuid Afrika van nu, maar grijpt steeds terug naar het verhaal van het evangelie. Daarmee maakt de film dat wat er 2000 jaar geleden gebeurde tot iets wat vandaag de dag gebeurt, kan gebeuren, hier en daar en overal. Dat vind ik het mooie ervan.

In een situatie van burgeroorlog wordt in de staat Judea - ergens in Zuid Afrika – uit een eenvoudig ouderpaar een goddelijk kind geboren. Als het kind opgroeit en getuige is van de onmenselijkheden in de wereld waarin hij leeft, bieden zijn beschermengelen hem aan te ontsnappen naar de hemel. Hij weigert. Dit is zijn wereld, in deze wereld neemt hij het op tegen de machten van het kwaad.

Als volwassen man reist hij naar de grote stad. Hij verzamelt leden van bewapende groepen om zich heen, maar eist van zijn volgelingen dat ze hun wapens inleveren. Ook confronteert hij de eigen corrupte leiders met zijn visie van geweldloos protest en solidariteit.

Het is onontkoombaar: zijn gedrag valt de Judese ambtsdragers op. Zij gooien het op een akkoordje met de machthebbers. De man van het volk moet omgebracht en vernietigd worden.

In de film wordt Jezus niet gekruisigd, maar ergens in een verlaten loods ondervraagd, in elkaar geslagen, gedood en op een afgelegen plaats begraven.
Zijn moeder en zijn volgelingen weten niet wat er met hem is gebeurd, maar gaan naar de autoriteiten om klaarheid te eisen over zijn lot.

Als iemand Maria vertelt dat haar zoon is vermoord en waar hij is begraven gaat ze naar het graf, graaft zijn lichaam op en brengt het naar een heuvel in het centrum van de township.
Daar hangen ze hun Jezus aan het kruis om aan iedereen te laten zien wat er met hem gebeurd is. Steeds meer mensen stromen toe.

Dan komen er politietroepen om de menigte te verspreiden. Maar dat weigeren ze. Tot er geschoten wordt. Dan rent iedereen weg.

Iedereen? Nee, Maria en een aantal vrouwen en volgelingen laten zich op de grond vallen; en dan.... dan staan ze weer op en lopen zingend langzaam op de soldaten toe die dan hun geweren laten zakken.

Rhoon 1944,
Zuid Afrika 2006,
Jeruzalem omstreeks het jaar 30.

Dramatische gebeurtenissen,
die model staan voor wat hier en daar en overal steeds weer gebeurt,
ook in minder dramatische tijden.

Mensen die keuzes maken, goede keuzes, foute keuzes,
mensen die het kruis dragen voor een ander,
mensen die geen keuze maken en daardoor kiezen.
mensen die geen keuze hebben.
Mensen die door hun vrienden verlaten worden,
of verloochend of verraden,
mensen die zich door iedereen in de steek gelaten voelen:
‘Mijn God, mijn God waarom hebt u mij verlaten’.

Mensen die zeggen of denken ‘kan deze drinkbeker niet aan mij voorbijgaan’,
maar toch stand houden – tot het einde toe,
mensen die hun leven prijsgeven en eeuwig leven.

We vieren hun leven, we gedenken hun dood. Goede Vrijdag.

Einar Sies